

JÁNK ISTVÁN

NYELV ÉS TUDOMÁNY – nyest.hu

NEM-E MAGYART TANÍTUNK? – NYELVI ALAPÚ DISZKRIMINÁCIÓ AZ ISKOLÁBAN

„Nem-e lesz túlzás?! István!!!!?? Nem-e magyart tanít, vagy mi?” – kérdezte tőlem nagyjából fél évvel ezelőtt a tanítási gyakorlatomat vezető tanárnő már rögtön az első héten. Bevallom, kissé rosszul esett ez az ironikus kérdés, jóllehet értettem, értem most is, mi áll mögötte.

Magyarországon még ma is erőteljesen él egy olyan társadalmi beidegződés, amely az embereket a nyelvhasználatuk alapján diszkriminálja, mindezt nyelvészeti alaptényeket figyelmen kívül hagyva, úgymint a nyelv állandó változása, a különböző nyelvváltozatok egyenértékűsége vagy az az alapigazság, hogy a nyelvnek más fontos funkciói (pl. identitásjelölő) is vannak a kommunikáció mellett.

Előadásomban arra próbálok rávilágítani, hogy miért jelent komoly problémát a nyelvi alapon történő diszkrimináció, ami az iskolákban legerőteljesebben a magyartanárok közvetítésével valósul meg (elősegítve ezzel a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődését), ugyanis már csak a tananyag bizonyos témaköreinek (pl. nyelvművelés, nyelvváltozatok) pusztán léte implicálja a jelenséget. Továbbá annak a kérdését járom körbe, hogy miért hatnak negatívan a tanulókra a pedagógusok különféle stigmatizációs aktusai a pedagógiai kommunikáció folyamatában.

A nyelvi alapon történő diszkrimináció hatásai mellett fontosnak tartom az okokat is bemutatni, amelyek igen szoros összefüggésben állnak egymással, mintegy hálót alkotva határozzák meg és legitimálják az emberek nyelvi megnyilatkozásait és ítéleteit. Az okok hálójában gócpontként emelhető ki a nyelvhelyesség korántsem problémamentes értelmezése, a nyelvi ideológiák elkerülhetetlen hatása, a gettó-érv, a társadalmi beidegződés, illetve nem mellékesen a tanárképzés és az annak nyomán végzett tanári tevékenység, mely utóbbinak kardinális szerep jut a tanulók tanulmányi eredményességének befolyásolásában, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek reprodukálásában.